

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

RECOMANDĂRI

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Textul următor se înscrie în contextul adoptării, la 25 septembrie 2012, la Luxemburg, a noului Regulament de procedură al Curții de Justiție (JO L 265, 29.9.2012, p. 1). Înlocuind Nota de informare cu privire la efectuarea trimiterilor preliminare de către instanțele naționale (JO C 160, 28.5.2011, p. 1), acesta urmărește să reflecte inovațiile introduse de regulamentul menționat care pot avea o incidență atât asupra principiului însuși al unei trimiteri preliminare adresate Curții de Justiție, cât și asupra modalităților unor astfel de trimiteri.

RECOMANDĂRI

în atenția instanțelor naționale, referitoare la efectuarea trimiterilor preliminare

(2012/C 338/01)

I — DISPOZIȚII GENERALE

Competența Curții în materie preliminară

1. Trimiterea preliminară reprezintă un mecanism fundamental al dreptului Uniunii Europene, care este menit să confere instanțelor statelor membre mijloacele de a asigura o interpretare și o aplicare uniforme a acestui drept în cadrul Uniunii.
2. Potrivit articolului 19 alineatul (3) litera (b) din Tratatul privind Uniunea Europeană (denumit în continuare „TUE”) și articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumit în continuare „TFUE”), Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la interpretarea dreptului Uniunii și cu privire la validitatea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii.
3. Potrivit articolului 256 alineatul (3) TFUE, Tribunalul are, desigur, competența să judece trimiteri preliminare adresate în temeiul articolului 267 TFUE, în domenii specifice stabilite de statut. Având în vedere însă că acest din urmă text nu a fost adaptat în această privință, Curtea de Justiție (denumită în continuare „Curtea”) este, în prezent, singura competentă să se pronunțe cu titlu preliminar.
4. Chiar dacă articolul 267 TFUE conferă Curții o competență generală în această materie, diferite dispoziții de drept primar prevăd totuși excepții sau restricții temporare în ceea ce privește această competență. Este vorba în special despre articolele 275 și 276 TFUE, precum și despre articolul 10 din Protocolul (nr. 36) privind dispozițiile tranzitorii la Tratatul de la Lisabona (JOUE C 83, 30 martie 2010, p. 1) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Conform articolului 10 alineatele (1)-(3) din Protocolul nr. 36, atribuțiile Curții de Justiție în ceea ce privește actele Uniunii adoptate în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală, anterior intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona și nemodificate de atunci, rămân neschimbate o perioadă maximă de cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona (1 decembrie 2009). În această perioadă, astfel de acte nu pot face, așadar, obiectul unei trimiteri preliminare decât din partea instanțelor statelor membre care au acceptat competența Curții, fiecare dintre aceste state stabilind dacă posibilitatea de sesizare a Curții aparține tuturor instanțelor sale sau este rezervată celor care se pronunță în ultimă instanță.

5. Întrucât procedura preliminară se bazează pe colaborarea dintre Curte și instanțele statelor membre, este util, pentru a asigura deplina eficacitate a acestei proceduri, să se furnizeze instanțelor menționate recomandările care urmează.

6. Aceste recomandări, lipsite de forță obligatorie, au drept scop să completeze titlul III din Regulamentul de procedură al Curții (articolele 93-118) și să orienteze instanțele statelor membre cu privire la oportunitatea efectuării unei trimeri preliminare, precum și să furnizeze indicații practice în ceea ce privește forma și efectele unei astfel de trimeri.

Rolul Curții în cadrul procedurii preliminare

7. Astfel cum s-a arătat mai sus, rolul Curții în cadrul procedurii preliminare este acela de a oferi o interpretare a dreptului Uniunii sau de a se pronunța cu privire la validitatea acestuia, iar nu de a aplica acest drept la situația de fapt care face obiectul procedurii principale. Acest rol revine instanței naționale și, prin urmare, Curtea nu este competentă să se pronunțe cu privire la probleme de fapt ivite în cadrul litigiului principal și nici să soluționeze eventuale divergențe de opinii în interpretarea sau aplicarea normelor de drept național.

8. Pe de altă parte, atunci când se pronunță asupra interpretării sau validității dreptului Uniunii, Curtea încearcă să ofere un răspuns util pentru soluționarea litigiului principal, însă instanța de trimitere este cea căreia îi revine sarcina de a deduce consecințele concrete din răspunsul Curții, înlăturând, dacă este cazul, aplicarea normei naționale în discuție.

Decizia de a efectua o trimitere preliminară

Autorul cererii de decizie preliminară

9. Potrivit articolului 267 TFUE, orice instanță a unui stat membru, în măsura în care trebuie să se pronunțe în cadrul unei proceduri menite să conducă la o decizie cu caracter jurisdicțional, poate, în principiu, să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară. Calitatea de instanță este interpretată de Curte ca o noțiune autonomă a dreptului Uniunii, Curtea ținând seama, în această privință, de un ansamblu de factori, precum originea legală a organului care a sesizat-o, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, caracterul contradictoriu al procedurii, aplicarea de către acel organ a normelor de drept, precum și independența sa.

10. Decizia de sesizare a Curții cu titlu preliminar aparține în exclusivitate instanței naționale, indiferent de împrejurarea dacă părțile din litigiul principal și-au exprimat sau nu și-au exprimat dorința în această privință.

Trimiterea în interpretare

11. În conformitate cu dispozițiile articolului 267 TFUE, orice instanță dispune de prerogativa de a adresa Curții o cerere de decizie preliminară referitoare la interpretarea unei norme a dreptului Uniunii în cazul în care apreciază că o astfel de decizie îi este necesară pentru soluționarea litigiului cu care a fost sesizată.

12. Cu toate acestea, o instanță ale cărei decizii nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern este obligată să sesizeze Curtea cu o astfel de cerere, cu excepția cazului în care există deja o jurisprudență în materia respectivă (iar în contextul eventual nou nu există nicio îndoială reală cu privire la posibilitatea de a aplica în speță această jurisprudență) sau a cazului în care interpretarea corectă care trebuie dată normei de drept în cauză este evidentă.

13. Astfel, o instanță națională poate, în special în situația în care se consideră suficient de lămurită de jurisprudența Curții, să decidă ea însăși cu privire la interpretarea corectă a dreptului Uniunii și cu privire la aplicarea acestuia la situația de fapt pe care o constată. Cu toate acestea, o trimitere preliminară se poate dovedi deosebit de utilă atunci când se ridică o nouă problemă de interpretare care prezintă un interes general pentru aplicarea uniformă a dreptului Uniunii sau atunci când jurisprudența existentă nu pare a fi aplicabilă unei situații de fapt inedite.

14. Pentru a permite Curții să identifice corect obiectul litigiului principal și chestiunile ridicate de acesta, este util ca instanța națională să expună, pentru fiecare dintre întrebările adresate, motivele pentru care interpretarea solicitată este necesară pentru soluționarea cauzei cu care a fost investită.

Trimiterea în aprecierea validității

15. Deși instanțele statelor membre au posibilitatea de a respinge motivele de nevaliditate invocate în fața lor, doar Curtea este, în schimb, competentă să declare nevalid un act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii.

16. Orice instanță națională **trebuie**, așadar, să adreseze Curții o cerere de decizie preliminară în situația în care are îndoieli cu privire la validitatea unui asemenea act, indicând motivele pentru care apreciază că acel act ar putea fi lovit de nevaliditate.

17. Cu toate acestea, atunci când are îndoieli serioase cu privire la validitatea unui act al unei instituții, al unui organ, al unui oficiu sau al unei agenții a Uniunii pe care se întemeiază un act intern, instanța națională poate în mod excepțional să suspende cu titlu temporar aplicarea acestuia din urmă sau să ia orice altă măsură provizorie în privința sa. În această situație, instanța națională este obligată să adreseze Curții întrebarea privind aprecierea validității, indicând motivele pentru care consideră că actul menționat nu este valid.

Momentul adecvat pentru a efectua o trimitere preliminară

18. Instanța națională poate adresa Curții o cerere de decizie preliminară de îndată ce constată că, pentru a soluționa cauza cu care a fost învestită, este necesară o decizie asupra interpretării sau a validității dreptului Uniunii. Instanța națională este, astfel, cea mai în măsură să aprecieze în ce etapă a procedurii se impune adresarea respectivei cereri.

19. Cu toate acestea, este indicat ca decizia de a efectua o trimitere preliminară să fie luată într-o etapă a procedurii în care instanța de trimitere este în măsură a defini cadrul juridic și factual al cauzei, astfel încât Curtea să dispună de toate elementele necesare pentru a verifica, eventual, dacă dreptul Uniunii este aplicabil în litigiul principal. În vederea unei bune administrări a justiției, poate fi de asemenea indicat ca trimiterea să fie efectuată în urma unei dezbateri contradictorii.

Forma și conținutul cererii de decizie preliminară

20. Decizia prin care instanța unui stat membru adresează Curții una sau mai multe întrebări preliminare poate să îmbrace orice formă admisă de dreptul național în materia incidentelor procedurale. Trebuie avut totuși în vedere că acest document este cel care va sta la baza procedurii derulate în fața Curții și că aceasta din urmă trebuie să aibă la dispoziție elementele care să îi permită formularea unui răspuns util pentru instanța de trimitere. În plus, cererea de decizie preliminară este singurul act care se comunică părților din litigiul principal și celorlalte persoane interesate prevăzute la articolul 23 din Statut, în special statele membre, pentru a obține eventualele observații scrise ale acestora.

21. Prin urmare, necesitatea de a traduce cererea de decizie preliminară în toate limbile oficiale ale Uniunii Europene impune o redactare simplă, clară și precisă, evitând detaliile inutile.

22. Deseori, sunt suficiente aproximativ 10 pagini pentru a expune în mod adecvat contextul unei cereri de decizie preliminară. Păstrându-și caracterul succint, această cerere trebuie totuși să fie suficient de completă și să conțină toate informațiile pertinente pentru a permite Curții, precum și subiecților îndreptățiți să depună observații să își facă o idee clară cu privire la cadrul factual și juridic al cauzei principale. În conformitate cu articolul 94 din Regulamentul de procedură, pe lângă textul întrebărilor adresate Curții cu titlu preliminar, cererea de decizie preliminară trebuie să cuprindă:

- o expunere sumară a obiectului litigiului, precum și a faptelor pertinente, astfel cum au fost constatate de instanța de trimitere, sau cel puțin o expunere a circumstanțelor factuale pe care se întemeiază întrebările preliminare;
- conținutul dispozițiilor naționale care ar putea fi aplicate în speță și, dacă este cazul, jurisprudența națională pertinentă ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ Instanța de trimitere este invitată, în această privință, să indice referințele exacte ale acestor texte și ale publicării lor, precum pagina unui jurnal oficial sau a unui anumit repertoriu de jurisprudență ori trimiterea la un site internet.

— expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal.

23. Dispozițiile dreptului Uniunii pertinente în speță ar trebui să fie identificate cât mai precis posibil în cererea de decizie preliminară care conține, dacă este cazul, un scurt rezumat al argumentelor pertinente ale părților din litigiul principal.

24. În sfârșit, instanța de trimitere poate, dacă apreciază că este în măsură să o facă, să își expună succint punctul de vedere cu privire la răspunsul care trebuie să fie dat la întrebările adresate cu titlu preliminar. O astfel de expunere se dovedește utilă pentru Curte, în special în cazul în care este chemată să se pronunțe asupra cererii în cadrul unei proceduri accelerate sau al unei proceduri de urgență.

25. Pentru a facilita lectura, este esențial ca cererea de decizie preliminară să parvină Curții dactilografiată. Pentru ca aceasta din urmă să aibă posibilitatea de a face referire la cererea de decizie preliminară, este de asemenea foarte util ca paginile și paragrafele deciziei de trimitere – care trebuie să fie datată și semnată – să fie numerotate.

26. Întrebările preliminare trebuie să figureze într-o parte distinctă și în mod clar individualizată a deciziei de trimitere, preferabil la începutul sau la sfârșitul acesteia. Ele trebuie să fie inteligibile ca atare, fără a face referire la expunerea de motive a cererii, care va oferi însă contextul necesar pentru o înțelegere adecvată a implicațiilor cauzei.

27. În cadrul procedurii preliminare, Curtea preia, în principiu, datele conținute în decizia de trimitere, inclusiv cele referitoare la nume sau cele cu caracter personal. Prin urmare, în cazul în care apreciază a fi necesar, revine instanței de trimitere sarcina de a proceda ea însăși, în cererea de decizie preliminară, la ocultarea anumitor date sau la anonimizarea uneia sau mai multor persoane ori entități vizate de litigiul principal.

28. După depunerea cererii de decizie preliminară, Curtea poate proceda de asemenea la o astfel de anonimizare, din oficiu sau la solicitarea instanței de trimitere ori a unei părți din litigiul principal. Pentru a-și păstra eficacitatea, o astfel de solicitare trebuie totuși să fie formulată în stadiul cel mai precoce posibil al procedurii și, în orice caz, înainte de publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a comunicării referitoare la cauza vizată și de notificarea cererii de decizie preliminară persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut.

Efectele trimiterii preliminare asupra procedurii naționale

29. Deși instanța națională rămâne competentă în ceea ce privește luarea de măsuri asigurătorii, mai ales în cadrul unei trimeri în aprecierea validității (a se vedea punctul 17 de mai sus), depunerea unei cereri de decizie preliminară determină totuși suspendarea procedurii naționale până la momentul la care Curtea se pronunță.

30. În vederea bunei desfășurări a procedurii preliminare în fața Curții și pentru a menține efectul său util, revine instanței de trimitere sarcina de a avertiza Curtea în legătură cu orice incident procedural susceptibil să aibă o incidență asupra sesizării sale și în special cu privire la admiterea unor noi părți în procedura națională.

Cheltuielile de judecată și asistența judiciară

31. Procedura preliminară în fața Curții este gratuită, iar aceasta din urmă nu se pronunță asupra cheltuielilor de judecată ale părților din litigiul pendent în fața instanței de trimitere; sarcina de a se pronunța asupra acestui aspect revine acestei din urmă instanțe.

32. În cazul în care o parte din litigiul principal nu dispune de resurse suficiente și în măsura în care normele naționale o permit, instanța de trimitere poate acorda acestei părți asistență judiciară pentru acoperirea cheltuielilor, în special a celor de reprezentare, ocazionate de desfășurarea procedurii în fața Curții. Aceasta din urmă poate de asemenea acorda o astfel de asistență în ipoteza în care partea în cauză nu beneficiază deja de asistență pe plan național sau în măsura în care această asistență nu acoperă – sau acoperă numai parțial – cheltuielile efectuate în fața Curții.

Correspondența dintre Curte și instanțele naționale

33. Cererea de decizie preliminară și documentele relevante (în special, dacă este cazul, dosarul cauzei sau o copie a acestuia) trebuie să fie expediate direct Curții de către instanța națională care o sesizează. Expedierea trebuie efectuată prin scrisoare recomandată la grefa Curții de Justiție (Rue du Fort Niedergrünewald, L-2925 Luxembourg).

34. Până la notificarea, către instanța de trimitere, a deciziei prin care se statuează asupra cererii sale de decizie preliminară, grefa Curții va păstra legătura cu instanța respectivă, căreia îi va comunica în copie actele de procedură.

35. Curtea va comunica instanței de trimitere decizia sa. Ar fi binevenit ca această instanță să informeze Curtea cu privire la măsurile pe care le va lua ca urmare a acestei decizii în cadrul litigiului principal și să îi comunice decizia finală dată în cauză.

II — DISPOZIȚII SPECIALE REFERITOARE LA TRIMITERILE PRELIMINARE CARE PREZINTĂ UN CARACTER DE URGENȚĂ

36. În condițiile prevăzute la articolul 23a din Statut, precum și la articolele 105-114 din Regulamentul de procedură, o trimitere preliminară poate, în anumite împrejurări, să fie judecată potrivit procedurii accelerate sau procedurii de urgență.

Condițiile de aplicare a procedurii accelerate și a procedurii de urgență

37. Aplicarea acestor proceduri este decisă de Curte. În principiu, o astfel de decizie este luată numai la cererea motivată a instanței de trimitere. În mod excepțional, Curtea poate totuși decide din oficiu ca o trimitere preliminară să fie judecată potrivit procedurii accelerate sau procedurii de urgență atunci când natura sau împrejurările specifice ale cauzei par să impună această măsură.

38. Potrivit articolului 105 din Regulamentul de procedură, o trimitere preliminară poate fi judecată potrivit **procedurii accelerate**, care derogă de la prevederile regulamentului menționat, în cazul în care natura cauzei impune examinarea acesteia în termen scurt. Întrucât această procedură impune constrângeri importante tuturor actorilor procedurii și în special ansamblului statelor membre chemate să depună observații, scrise sau orale, în termene mult mai scurte decât termenele obișnuite, aplicarea sa nu ar trebui să fie solicitată decât în împrejurări speciale care justifică o pronunțare rapidă de către Curte asupra întrebărilor adresate. Numărul important de persoane sau de situații juridice potențial vizate de decizia care trebuie să fie dată de instanța de trimitere după ce a sesizat Curtea cu titlu preliminar nu constituie, ca atare, o împrejurare excepțională susceptibilă să justifice recurgerea la procedura accelerată ⁽¹⁾.

39. Această constatare se impune cu atât mai mult în ceea ce privește **procedura preliminară de urgență**, prevăzută la articolul 107 din Regulamentul de procedură. Această procedură, care se aplică numai în domeniile reglementate de titlul V din partea a treia din TFUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție, presupune astfel constrângeri chiar și mai importante pentru actorii vizați, întrucât limitează în special numărul părților autorizate să depună observații scrise și permite, în cazuri de extremă urgență, să se omită complet faza scrisă a procedurii în fața Curții. Prin urmare, aplicarea acestei proceduri nu ar trebui să fie solicitată decât în împrejurări în care este absolut necesară pronunțarea rapidă de către Curte asupra întrebărilor adresate de instanța de trimitere.

40. Fără a fi posibil să se enumere aici astfel de împrejurări în mod exhaustiv, mai ales din cauza caracterului variat și evolutiv al normelor Uniunii care reglementează spațiul de libertate, securitate și justiție, o instanță națională ar putea, de exemplu, să ia în considerare prezentarea unei cereri de aplicare a procedurii preliminare de urgență în cazul, prevăzut la articolul 267 al patrulea paragraf TFUE, al unei persoane deținute sau lipsite de libertate, atunci când răspunsul la întrebarea adresată este determinant în aprecierea situației juridice a acelei persoane sau atunci când, cu ocazia unui litigiu privind autoritatea părintească sau stabilirea domiciliului copiilor, competența instanței sesizate în temeiul dreptului Uniunii depinde de răspunsul la întrebarea preliminară.

⁽¹⁾ Cu privire la împrejurările care au determinat admiterea sau respingerea cererilor de aplicare a procedurii accelerate formulate în temeiul articolului 104a din Regulamentul de procedură al Curții din 19 iunie 1991, cu modificările ulterioare, a se vedea ordonanțele adoptate de președintele Curții, disponibile pe site-ul www.curia.europa.eu (aceste ordonanțe sunt accesibile la rubrica „Jurisprudență”, prin selectarea succesivă, în formularul de căutare, a următoarelor mențiuni: Documente – Documente nepublicate în Repertoriu – Ordonanțe – Procedură accelerată).

Cererea de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență

41. Pentru a permite Curții să decidă rapid dacă se impune aplicarea procedurii accelerate sau a procedurii preliminară de urgență, cererea trebuie să expună cu exactitate împrejurările de drept și de fapt care demonstrează urgența și în special riscurile care pot apărea în cazul în care trimiterea este judecată potrivit procedurii obișnuite.

42. În măsura în care este posibil, instanța de trimitere precizează, în mod succint, punctul său de vedere cu privire la răspunsul care trebuie dat la întrebările adresate. O astfel de precizare facilitează adoptarea unei poziții de către părțile din litigiul principal și de către celelalte persoane interesate care participă la procedură, precum și decizia Curții, contribuind astfel la celeritatea procedurii.

43. Cererea de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență trebuie prezentată într-o formă lipsită de ambiguitate care să permită grefei Curții să constate imediat că dosarul impune o examinare specifică. În acest scop, instanța de trimitere este invitată să precizeze care dintre cele două proceduri este solicitată în speță și să menționeze în cerere articolul pertinent din Regulamentul de procedură (articolul 105 referitor la procedura accelerată sau articolul 107 referitor la procedura de urgență). Această mențiune trebuie să fie înscrisă într-un loc care să poată fi identificat în mod clar în decizia sa de trimitere (de exemplu în antet sau prin act judiciar separat). Dacă este cazul, instanța de trimitere poate să facă mențiune despre această cerere într-o scrisoare care să însoțească trimiterea preliminară.

44. Referitor la decizia de trimitere însăși, caracterul succint al acesteia este și mai important într-o situație de urgență, întrucât contribuie la celeritatea procedurii.

Correspondența dintre Curte, instanța de trimitere și părțile din litigiul principal

45. Pentru a accelera și a facilita comunicarea cu instanța de trimitere și cu părțile din fața acesteia, instanța care prezintă o cerere de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență este invitată să indice adresa electronică și eventual numărul de fax pe care Curtea va putea să le utilizeze, precum și adresele electronice și eventual numerele de fax ale reprezentanților părților în cauză.

46. O copie a deciziei de trimitere semnate împreună cu o cerere de aplicare a procedurii accelerate sau a procedurii de urgență pot fi transmise în prealabil Curții prin e-mail (ECJ-Registry@curia.europa.eu) sau prin fax (+352 43 37 66). Examinarea trimiterii și a cererii va putea începe încă de la primirea unei astfel de copii. Cu toate acestea, originalele actelor menționate trebuie transmise grefei Curții în cel mai scurt termen.
